

Het bijbelse kernwoord toevlucht / toevluchtsoord

I. HET OUDE TESTAMENT

Onderstaande gegevens zijn verzameld uit Gesenius' Hebr. und Aram. Handwörterbuch; 16^e Aufl. 1915 en Abr. Trommius, Nederlandse Concordantie (6^e herz.dr.). Zie onder I.A.a.

מְחֻסָּה (v. חֹסֶה) u. מְחֻסָּה (dreimal), *cstr.* מְחֻסָּה, *m. suff.* מְחֻסָּי Jer 17 17. Ps 62 8, sonst immer מְחֻסָּי, מְחֻסָּהוּ, מְחֻסָּנוּ, *m.* — Zuflucht, Zufluchtsoort Jes 4 6. 25 4. 28 15. 17. Ps 104 18. Hi 27 8, von Jahve Jer 17 17. Jo 4 16. Ps 14 6. 46 2. 61 4. 62 8. 9. 71 7. 73 28. 91 2. 9. 142 8, צֹר מְחֻסָּי Ps 94 22: וְסֹל. Pr 14 28 †

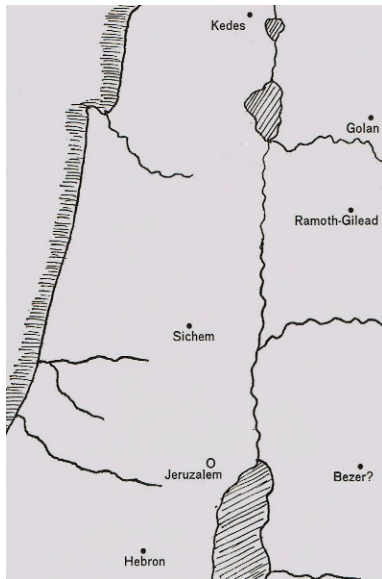
I.A.a. Betekenis van de tekstgegevens

Job 27:8; Spr.14:26; Ps. 14:6; 46:2; 61:4, 5; 62:7, 8,9; 71:7; 73:28; 91:2,9; 94:22; 104:18; 142:6; 146:6; Jes.4:6; 14:32; 25:4; 28:15, 17; 30:2, 3; Jer.17:17; Joël 3:16.

Naast het Hebr.woord machsèh (in hierboven opgesomde teksten) zijn er ook andere Hebr. woorden die de betekenis hebben van toevlucht. Trommius geeft de teksten van deze Hebr. woorden als volgt weer: Num. 35:12, 15; Joz. 20:3; Ruth 2:12; 2 Sam. 22:3; Job 11:20; 24:4; Ps. 36:8; 57:2; 59:15v; 90:1; 118:8,9; Jer.16:19.

I.A.b Samenvatting + toepassing

1. We beginnen met een aantal opmerkingen over wat de Bijbel ons vertelt over de zgn. vrijsteden (Num.35) In het Hebreeuws heten deze steden: המקלט ערי = steden van de toevlucht (Eng. refuge); in de Septuagint πόλεις τῶν φυγαδευτηρίων.¹

In totaal waren het zes van de 48 Levietensteden, drie aan gindse en drie aan deze zijde van de Jordaan die als vrijsteden golden. Het waren asielsteden om bescherming te bieden aan hen die iemand had gedood (onvoorzien = zonder opzet en niet met voorbedachten rade) (Eng. Unawares and unwittingly).

Oudtijds gold in zo'n geval in het Oude Oosten de regel van de bloedwraak: oog om oog, tand om tand. Dat hield in, dat een moordenaar erop moest rekenen, dat hij op de hielen gezeten werd door een (naast) familielid van de vermoorde persoon om hem op zijn beurt te doden.

Maar nu mocht iemand die 'bij dwaling' (zonder opzet) (Hebr. bisch gaga) iemand had gedood, naar een vrijstad vluchten. Daartoe moesten de wegen naar die steden effen wegen zijn en geen problemen opleveren om daar zo snel mogelijk te kunnen komen.

Eenmaal daarbinnen, mocht geen bloedwreker hem daar van het leven beroven; althans zolang hij maar binnen de grenzen van die woonplaats bleef en nadat was vastgesteld door rechters, dat zijn doodslag niet met opgeheven hand (Hebr. bejad rama) was begaan. Hij moest daar dan blijven,

¹ Places of resort and safety. Zo ISBE in E-sword. Oostelijk van de Jordaan: Bezer, Ramoth in Gilead, Golan; westelijk van de Jordaan: Hebron, Sichem, Kadesj. Zie Num.35:9-34; Deut.19:1-13; Joz.20:1-9; 21:13-17, 32, 38.

Zie verder hierover dr. B.van Oeveren, *Vrijsteden in het Oude Testament* (Kampen 1968).

tot de dood van de hogepriester. Als deze gestorven was, was hij vrij om te gaan en staan waar hij wilde. Een soortgelijk asielrecht was verbonden aan het altaar in de tempel te Jeruzalem (1Kon.1:50; 2:28; vgl. Ex.21:12ff).

Uit Bijbelse Encyclopaedie (hoofred. Prof.dr. F.W.Grosheide); Kampen 1950. 'De bloedwraak komt voor bij z.g.primitieve volken, doch ook in Spanje, op Corsica, Sardinië en in de Balkan. Men heeft deze bloedwraak op verschillende manieren proberen te verklaren, b.v. dat men door haar het geschonden evenwicht tussen de stammen of de families herstelde. Door de moord leed de stam of de familie van de vermoorde een verlies; eenzelfde verlies wordt nu aan de stam of de familie van de moordenaar aangebracht. Ook de Bijbel kent de gewoonte van de bloedwraak. Doch daar is de moordenaar de persoon, die door het naaste familielid van de vermoorde wordt gedood...' 'De bloewd wreker' is in het Hebr. go' 'el haddām = de lossen of de verlosser van het bloed. Zie ook 2 Sam. 14:11.

Voor de vrijsteden, 3 in het Overjordaanse en 3 in Kanaän, zie: Ex.21 : 12vv; Num.35: 9 - 34; Deut. 19:1 - 13; vgl. Joz.20:1 - 9. Ook bij het altaar des Heeren was de doodslager, bij wie geen opzet aanwezig was geweest, veilig, vgl. 1 Kon.2 : 28 - 31...De bloedwraak is in de loop der eeuwen bij Israël in onbruik geraakt. Met het opkomen van de verschillende overheidsinstanties, die de rechtspleging aan zich trokken, verdween de bloedwraak.'

Als we de lijn doortrekken naar het NT, kunnen we wijzen op Golgotha als asielpaats, vrijstad en toevluchtsoord hij uitnemendheid. Voor moordenaars die 'bij dwaling' / onwetend zondigen. Zo bidt Jezus aan het kruis: 'Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen' (Luk.23:34a). Er is vergeving voor hen die 'bij dwaling' (Hebr. 'bisjgaga') zondigen, hoe schuldig zij overigens ook zijn.

Hoe nodig, dat wij die in blindheid gezondigd hebben, intijds en op snelle voeten vluchten tot de kruisheuvel om vergeving te ontvangen en vrede voor ons hart. Jezus is de Hogepriester Die is gestorven om onze zonden. En door Zijn dood is er – welk een wonder – vrijheid van de bloewreker.

Petrus zegt het zo ook kort na de Pinksterdag tegen het Joodse volk na de genezing van de kreupele man aan de Schone Poort van de tempel. Er is vergeving voor u. Want Christus heeft voor u gebeden: 'Vader, vergeef het hun'. 'U hebt het door onwetendheid gedaan' (Hand. 3:17; 7:60).

En Paulus in 1 Korinthe 2:8 schrijft: 'Indien zij de wijsheid in verborgenheid gekend hadden, hadden zij de Heere der heerlijkheid niet gekruisigd'. Ze hebben gehandeld in verblindings. Ook van zichzelf schrijft Paulus: Ik was tevoren een godslasteraar, een vervolger (der gemeente) en een verdrukker; maar mij is barmhartigheid geschied, dewijl ik het onwetende gedaan heb in mijn ongelovigheid (1 Tim. 1:13).

Naast de 'zonde bij dwaling' is er evenwel ook de zonde 'met opgeven hand'. Iemand die willens en wetens blijft zondigen, nadat hem de weg der zaligheid vele malen is verkondigd, maar die zich tot de dood blijft verzetten, tegen beter weten in, tegen Geesteslicht in, tegen de aandrang van Gods genade in het hart in, voor hem is er tenslotte geen vergeving meer. De Schrift spreekt dan over de zonde tegen de Heilige Geest, de 'zonde tot de dood', waarvoor geen vergeving is' (geen vrijstad). Vgl. 1 Joh.5:16.

Want zo wij willens zondigen, nadat wij de kennis der waarheid ontvangen hebben, zo blijft er geen slachtoffer meer over voor de zonden; maar een schrikkelijke verwachting des oordeels en

hitte des vuurs, dat de tegenstanders zal verslinden...Hoeveel te zwaarder straf, meent gij, zal hij waardig geacht worden, die de Zoon van God vertreden heeft en het bloed van het testament onrein geacht heeft, waardoor hij geheiligd was en de Geest der genade smaadheid heeft aangedaan?' (Hebr. 10:26vv). Zie Matth. 12:32. Vgl. Hand. 17:30.

2. Vele malen in het OT wordt God de Toevlucht **מחסה** (en andere Hebr.woorden) van Zijn volk genoemd (o.a. Deut. 33:27). Deze woorden kunnen ook vertaald worden met schuilplaats (Eng.shelter) of vesting. Zeer bekend is de tekst van Ps. 46:2: God is ons een toevlucht en sterkte; Hij is krachtelijk (HSV heeft in hoge mate) bevonden een hulp in benauwdheden. Een vaste burcht is onze God, een toevlucht voor de Zijnen (Luther). Zelfs als de aarde van plaats veranderde en de bergen verplaatst werden in het hart van de zeeën. Een situatie als vóór de derde dag van de schepping. Stel dat alles weer tot zo'n oer-chaos terug zou keren. En dan nog zeggen: God is onze toevlucht en sterkte. Welk een machtig Godsvertrouwen.

In de Bijbelverklaring van Keil-Delitz) lezen we: 'Deze uitspraak is het resultaat van hun ervaring. Luther – volgens de LXX en de Vulgaat – geven dit weer met: in de grote benauwdheden die op ons gekomen zijn.' Of zoals het in 2 Kron. 15:4 staat: Maar als zij zich in hun nood bekeerden tot de Heere, de God Israëls, en Hem zochten, zo werd Hij van(door) hen gevonden. Hier is sprake van bevinding in de meest praktische betekenis van het woord; uitredingen uit tijdelijke en geestelijke noden

God is geen verre en vage grootheid. Hij is een God naar Wie men (Zijn volk, Zijn kind, een ellendige) kan vluchten als naar een sterke toren of hoog vertrek om veilig te zijn tegen elke vijand en ten dage van het oordeel. Vgl. 2 Sam. 22:3; Jes. 25:4; Jer. 17:17; Joël 3:16. Vanuit die toren kan men moedig over de dingen heen zien, ook in dagen van heimwee naar het vaderland.

Zeg maar vrijmoedig (met de dichter van Ps. 91:1v, 9; 94:22 dat de Heere voor u in al uw noden een schuilplaats, toevlucht en burcht is. Doe steeds als kuikens die onder de vleugels van het moederdier dekking zoeken (o.a. Ps. 61:4v: 62:7-9) of als de konijnen/klipdassen die zich snel uit de voeten maken en wegkruipen in de rotsen bij dreigende gevaren (Ps. 104:18).

De dichter van Ps. 90 (:1) noemt de Heere een toevlucht van geslacht tot geslacht. Het Hebreeuwse woord dat hier gebruikt wordt voor toevlucht, betekent: een woning. Wonderlijk: iemand die tot de Heere de toevlucht neemt, kan en mag eeuwig in Hem wonen.² De toevlucht nemen tot de God van Israël = zich bergen in Hem; in de schaduw van Zijn vleugels bescherming zoeken (zo o.a. Ps. 36:8; 57:2).

Hoe schitterend getuigt Boaz daarvan, als hij Ruth, de Moabietische op zijn akker ontmoet. Zij heeft er goed aan gedaan, zegt hij, om te komen tot een volk dat zij eerder niet kende en om

² De commentaar van Keil-Delitz omschrijft dit als volgt: This expression too is Deuteronomic ([Deu 33:27](#)). [מֵעוֹן](#) signifies a habitation, dwelling-place (vid., on [Psa 26:8](#)), more especially God's heavenly and earthly dwelling-place, then the dwelling-place which God Himself is to His saints, inasmuch as He takes up to Himself, conceals and protects, those who flee to Him from the wicked one and from evil, and turn in to Him ([Psa 71:3](#); [Psa 91:9](#))

toevlucht te nemen tot de God Israëls, ‘onder Wiens vleugels gij gekomen zijt om toevlucht te nemen’ (Ruth2:12). Welkom, ook aan een vrouw uit het heidendom als Ruth. Mattheüs 1:5 vermeldt haar in het geslachtsregister van Jezus. De God van Israël is door genade ook mijn God, als ik, hoewel van huis uit een heiden, vlucht naar Hem. ‘Onder Zijn vleugels ben ik veilig.’

Kortom, wie de reddende nabijheid van de Heere bij ervaring kent, mag zeggen wat David betuigt: Gij (Heere) zijt mij een verbergung; Gij behoedt mij voor benauwdheid; Gij omringt mij met vrolijke gezangen van bevrijding (Ps. 32:7). Jes. 14:32 zegt het als volgt: De Heere heeft Sion gegrond, opdat de bedrukten des volks daarin een toevlucht zouden hebben. Vgl. ook Jer. 16:19.

Prachtig omschrijft M.Henri deze woorden als volgt: Laat de boodschappers van de volken weten, dat de arme Israëlieten die vertrouwen op God, hebbende hun fundament, zoals Zion in de heilige bergen (Ps. 87:1), zijn als Zion dat niet bewogen kan worden, maar voor altijd blijft (Ps. 125:1); daarom zullen zij niet vrezen wat mensen ooit kunnen doen met hen. Hoeveel te meer mag dit gelden van hen die in al hun aanvechtingen grond onder de voeten hebben gekregen in het volbrachte werk van Sions Koning, Jezus Christus, door de krachtige werking van Gods Geest. Als u bij ondervinding weet wat het is met al de wonden en zonden van uw leven rust te vinden in het volbrachte werk van Messias Jezus, staat u sterk in de stormen van het leven.

Geheel het tegenovergestelde is het met de mens die de leugen tot een toevlucht heeft gesteld. Wie een bedrieglijk/ leugenachtig bestaan leidt, komt daar vroeg of laat echt bedrogen mee uit. Vgl. Jes. 28:15, 19. Zo was het in de dagen van Jesaja ook met hen die Egypte (niet meer dan een rietstaf waarop men niet steunen kan) tot een toevlucht stelden in plaats van op de Heere te vertrouwen (Jes. 30:2v).

Een passagiere van de Titanic (het schip dat niet kon vergaan en toch verging) had zich op het nippertje kunnen vastgrijpen aan een overvolle reddingsboot. Helaas zij kon er niet meer bij. Zij hing aan de rand van de reddingsboot in het ijsskoude water, totdat zij tenslotte los moest laten. Het enige dat van haar nog gevonden is op de bodem van de boot, is een kostbare ring die van haar bevroren vinger was gevallen.

Zo hoeft het met ons niet te gaan. Op vele andere plaatsen in het OT wordt het ook ons op het hart gebonden om alleen op de Heere te vertrouwen. Het is beter tot de Heere toevlucht te nemen dan op de mens.. of zelfs op prinses te vertrouwen (Ps. 118:9 en 10; vgl. Jer. 17:5, 7).

In september 1944 werd Nijkerk geconfronteerd met een grote stroom vluchtelingen uit de omgeving van Arnhem, dat in september als gevolg van de geallieerde luchtlandingsoperatie Market Garden vrijwel onbewoonbaar was geworden. Veel burgers vluchtten, al dan niet door de Duitsers gedwongen, naar veiliger plaatsen. In de winter van 1944-1945 werd Nijkerk ook door duizenden mensen uit de grote steden aangedaan die op hongertocht waren. Op de drukste dagen kwamen dagelijks soms rond de 20.000 mensen door Nijkerk.

Zijn toevlucht hebben gevonden in Israëls God, sluit niet uit, maar in, dat wij in tijden van nood en angst opvangplaatsen hebben, waar we asielzoekers kunnen bijstaan en helpen, ook in hun sociale noden.

II. HET NIEUWE TESTAMENT

II.A Het Gr.werkwoord katafeugoo/ komt in κατα-φεύγω het NT voor in:

Hand. 14:6 en Hebr. 6:18.

II.A.a Tekstgegevens/ korte omschrijvingen (o.a.volgens Trommius)

- Zijn zij, alles overlegd hebbende, gevluht naar de steden van Lycaonië, namelijk Lystre en Derbe, en het omliggende land en verkondigden aldaar het Evangelie (Hand.14:6).
- Opdat wij, door twee onveranderlijke dingen, in welke het onmogelijk is dat God liege, een sterke vertroosting zouden hebben, wij namelijk, die de toevlucht genomen hebben, om de voorgestelde hoop vast te houden (Hebr. 6:18)

II.A.b Samenvatting + toepassing

1. In Hand.14:6 wordt het Griekse woord ‘katafeugoo’ (zijn toevlucht zoeken) in letterlijke zin gebruikt voor de vlucht van Paulus en Barnabas naar Lystre en Derbe, nadat zij in Iconium te maken hebben gekregen met pure vijandschap van heidenen en Joden om de verkondiging van het kruisevangelie. M.Henri schrijft, dat hun heengaan geen roemloze vlucht was. Zij vonden daar veiligheid en hun vervolgers waren tevreden, dat zij hen kwijt waren en vervolgden hen verder niet. ‘ God heeft schuilkelders voor Zijn volk in een storm; meer nog, Hij is en zal zelf hun schuilplaats zijn.

2. In Hebr. 6:18 lezen we, dat ‘wij die (tot Hem de) toevlucht genomen hebben, (krachtens Gods belofte en eed) een krachtige aanmoediging hebben om de hoop te grijpen, die voor ons ligt (NBG vert. 1951). Die vertroosting is er voor hen die in God/ in Zijn heil een toevluchtsoord gevonden hebben. Daarin ligt hun hoop verankerd, zoals oudtijds in de vrijstad.’³

Dat geeft ook ons nog steeds moed om ons heil te zoeken in de gezegende Zaligmaker Jezus Christus. Hij is en blijft het toevluchtsoord voor allen die het leven niet in zichzelf kunnen vinden, maar het buiten zichzelf in Hem zoeken.⁴

³ ‘The word occurs for fleeing to the cities of refuge (De 4:42; 19:5; Jos 20:9).’ Aldus Robertson’s Word Pictures in Bible Works bij Hebr. 6:18.

⁴ In deze voordracht is gebruik gemaakt van 1. Gesenius’ *Hebr. und Aram. Handwörterbuch*; 16e Aufl. 1915, s.v. machsèh. 2. Trommius’ *concordantie*, s.v. toevlucht; 3. E-sword (comm. M.Henri en Keil-Delitz). 4. Woordenboek ISBE = Internat. Standard Bible Encyclopedie, s.v. refuge in E-sword; 5. Robertson’s Word Pictures in Bible Works; 6. Bijbelse Encyclopaedie (hoofdred. Prof.dr. F.W.Grosheide), Kampen 1950; 7. Dr. B.van Oeveren, *Vrijsteden in het Oude Testament* (Kampen 1968).